

співвідношення кооперативного права і кооперативного законодавства; доведено, що кооперативне законодавство створює юридичний режим забезпечення публічних інтересів у сфері ринкової економіки.

Ключові слова: кооператив, кооперативна організація, кооперативне право, кооперативне законодавство.

Аннотація

Коверзнев В. А. Общетеоретические аспекты кооперации и кооперативного права. – Стаття.

В работе рассмотрено правовую природу кооперации как экономико-правовой категории; раскрыто юридическую сущность кооперативного права, определено его структуру и положение в системе национального права Украины; проанализировано соотношение кооперативного права и кооперативного законодательства; доказано, что кооперативное законодательство создает юридический режим обеспечения публичных интересов в сфере экономики.

Ключевые слова: кооператив, кооперативная организация, кооперативное право, кооперативное законодательство.

Summary

Koverznev V.O. General-theoretical Aspects of Cooperatives and Cooperative Law. – Article.

This article explores the legal nature of cooperation as Economy legal category and discloses the juridical entity of the cooperative law. It determined its structure and position in the national law of Ukraine and analyzed the ratio of the cooperative law and cooperative legislation; proved that cooperative legislation creates a legal regime for the public interest in the economic sphere.

Key words: cooperative, cooperative organization, cooperative law, cooperative legislation.

УДК 347.122 : 356.363 (477)

Ю.В. Кривенко

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права
Національного університету
«Одеська юридична академія»

ДІЯЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВИХ КАПЕЛАНІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Постановка наукової проблеми.

Непроста ситуація в нашій країні змушує шукати різноманітні шляхи виходу та визначення основних пріоритетів, які дозволять нам побудувати нові демократичні відносини в усіх сферах нашого життя. Стрімкі зміни військово-політичної ситуації у світі, а також розвиток засобів і способів збройної боротьби, повертають нас до тих часів, коли перемогу визначали в основному духовні й моральні сили військ. Очевидно, що без опори на одвічні християнські цінності вся система духовно-морального виховання військовослужбовців, у тому числі й офіцерських кадрів, може зазнати невдачі.

На жаль, проблеми, які виникають на шляху становлення інституту військового капеланства не лише пов'язані з прогалинами у організаційних моментах, а й з економічними та державними чинниками. [1]

Сьогодні, як ніколи стали помітними ті болючі проблеми української армії про, які вже тривалий час говорять військовослужбовці, священники різних конфесій та політики.

Неодноразово, робилася спроба, на законодавчому рівні визначити питання специфіки діяльності військових капеланів. Безумовно питання капеланства в нашій країні є непростим, і воно потребує ретельної розробки враховуючи як власний досвід, так і досвід зарубіжних країн. Існує багато думок та суперечок щодо цього, адже, різноманіття релігійних конфесій не має спільної точки зору щодо вирішені проблем у становленні інституту військового капеланства в Україні. Хоча, неодноразово зазначалося, що кожна релігійна громада всіляко підтримує служіння душ пастирства у військових формуваннях. У багатьох країнах питання міжконфесійної квоти служіння капеланів уже вирішене. В Україні це потрібно зробити якомога швидше, так як кожна з традиційних церков має свою тривалу історію душпастирства в Україні. Конституція

України закріплює у ст. 18, що жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова [2].

Зараз коли гинуть військовослужбовці під час виконання бойових завдань, коли є певні труднощі з особовим складом кажуть, що треба було б священика та розуміють, як би це було добре, коли б капеланство мало офіційний статус.

Згідно з Женевською конвенцією 1949 р. священнослужителі не вважаються особами, які беруть участь у бойових діях («нон комбатанти»), і зберігають цей статус потрапляючи у полон, де мають право продовжувати своє служіння серед полонених. Під час військових дій їх, як і лікарів міжнародними законами заборонено вбивати.

Капелан визначається як, «духовний персонал» та означає осіб, як військових, так і цивільних, як, наприклад, священиків, що зайняті виключно виконанням своїх духовних функцій та придані:

- d.1) збройним силам сторони, що перебуває в конфлікті;
- d.2) медичним формуванням або санітарно-транспортним засобам сторони, що перебуває в конфлікті;
- d.3) медичним формуванням або санітарно-транспортним засобам, зазначеним у статті 9, пункт 2;
- d.4) організаціям цивільної оборони сторони, що перебуває в конфлікті. [3]

В ООН вже впродовж тривалого часу існує закон про те, що у війську обов'язково повинен бути капелан. Зрештою, кожна держава має свою модель військових душпастирів [4,с.178].

Метою цієї статті є дослідження законодавства України в сфері релігії та перспективи розвитку законодавства щодо діяльності військових капеланів. Відповідно до поставленої мети вирішення потребують наступні питання:

- проаналізувати чинне законодавство в сфері релігії щодо діяльності військових капеланів;
- надати пропозиції, спрямовані на вдосконалення законодавства, яке забезпечить належне правове регулювання діяльності військових капеланів.

Після прийняття в 1991 р. нормативно-правових актів, які

регулюють відносини між державою й релігійними організаціями, було, зокрема, започатковано душпастирську діяльність у Збройних силах України, що спонукало наукову спільноту проводити нові дослідження зазначеної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми.

Так як тема перебуває на межі релігієзнавства та права, то слід визначити, що наукові розробки стосовно правового статусу та особливостей діяльності військових капеланів, обмежуються вивченням історичного вітчизняного та міжнародного досвіду.

Серед українських науковців можна виділити праці Л. Владиченко, О. Карпенко та О. Пастернака, М. Требіна, Однак у їхніх працях розгляд проблематики щодо діяльності інституту подається побіжно в контексті порівняння існування інституту капеланства в зарубіжних країнах та перспектив розвитку українського законодавства.

Виклад основного матеріалу.

Відродження Української держави та української армії на початку ХХ століття дозволили відновити національне військове духовенство.

За ініціативою голови Генерального Військового Комітету Симона Петлюри запроваджено службу українських капеланів. При гетьмані Скоропадському українські Збройні Сили збільшилися, а разом збільшилась кількість і українських військових духівників. Українські капелани проводили велику виховну роботу, скріплюючи духовність воїнів [5, с.31].

Стаття 35 Конституції України, яка стверджує, що кожен має право на свободу світогляду й віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культи і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність [2].

Поняття капеланства, нині дуже широке, особливої популярності набуває військове капеланство. Солдат, позбавлений рідних і своєї малої вітчизни, під час своєї тяжкої служби потребує морально-духовної підтримки, якої в повній мірі не може надати йому ніякий безпосередній

військовий начальник чи офіцер - вихователь. Адже армія стоїть на чіткій субординації і безвідмовному слідуванню наказам безпосередніх військових командирів. Водночас, оскільки солдат не народжується машиною, а є людиною, не всі армійські ситуації складаються найкращим чином для його совісті, крім того, по-людському воїн потребує духовної опіки – елементарної допомоги, не передбаченої статутом, але яка, проте, цьому армійському статуту не суперечить, виховуючи високий армійський дух.

З 1992 року діє Всеукраїнська громадська організація «Об'єднання християн - військовослужбовців України» (zareєстрована в травні 2000 р.), яка об'єднує діючих військових, тих, хто в запасі (у відставці) та членів їхніх родин.

Незважаючи на те, що рух за забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України душпастирською опікою розпочався ще в 1993 р., питання капеланства досі не визнано де-юре.

У часи незалежності нашої країни першим документом, який визначив проведення заходів щодо задоволення релігійних потреб військовослужбовців, була Директива Міністерства оборони України «Про впорядкування питань задоволення релігійних потреб військовослужбовців Збройних Сил України» [6].

Підготовка українських капеланів почала відбуватися впродовж 1999–2003 років.

Пакет закону про капеланство (духовну опіку у війську) був розроблений, але не прийнятий Верховною Радою України в правління Президента В. Кучми. Відповідного до якого український капелан отримував би посаду з матеріальним утриманням та статус військовослужбовця України.

У 2008 році спільно з представниками релігійних організацій, віруючі яких служать у Збройних Силах України, було підписано «Меморандум про співпрацю у справах душпастирської опіки військовослужбовців Збройних Сил України».

Головною метою впровадження у Збройних Силах України ефективної системи душпастирської опіки та створення інституту військового духовенства (капеланства) є забезпечення конституційного

права особового складу на свободу совісті та віросповідання, створення здорового психологічного клімату у військових колективах, родинях військовослужбовців, посилення військово-патріотичного виховання, формування засад моральності та духовності, об'єднання зусиль Війська і Церкви у належному формуванні багатого внутрішнього світу захисника Вітчизни та створення позитивної мотивації до військової служби. Чого нажаль досягнуто не було [7].

В 2009 році при Міністерстві оборони України створено консультативно-дорадчий орган – Раду у справах душпастирської опіки, до складу якої увійшли представники семи найбільших конфесій України різних віросповідань.

Кабінету Міністрів України в 2011 році було видано доручення «опрацювати питання щодо створення у Збройних Силах України, інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях умов для реалізації військовослужбовцями права на свободу віросповідання, в тому числі участі у богослужіннях і виконанні релігійних обрядів, а також щодо духовної опіки військовослужбовців та внести в установленому порядку відповідні пропозиції». У квітні 2011 року Міністерством оборони України затверджено Концепцію душпастирської опіки у Збройних Силах України.

В Концепції визначено, що «душпастирська опіка військовослужбовців – це вид пастирського служіння конфесії, спрямований на духовну опіку та задоволення релігійних потреб військовослужбовців і працівників Збройних Сил України, які, з огляду на характер виконуваної ними військової служби, у той чи інший спосіб зазнають обмежень у вільному сповіданні своєї релігії та потребують духовної опіки» [8].

В 2013 році був підготовлений Проект Закону України щодо запровадження інституту священнослужителів (капеланів) у військових, правоохоронних органах.

Даний законопроект передбачає за рахунок військових капеланів задовольнити релігійні потреби військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, працівників правоохоронних

органів, в тому числі у випадках неможливості військовослужбовців (а інколи і членів їх родин) залишати військові частини (підрозділи) та безперешкодно відвідувати культові споруди, брати участь у релігійних обрядах, сповідуватись. Слід зауважити, що положення законопроекту не визначають особливості діяльності військових капеланів. Крім того в законопроекті відсутній понятійний апарат, не визначено статус військового священнослужителя та не викладені основні вимоги до військового священнослужителя з врахуванням специфіки Збройних Сил України або інших силових структур [9].

Указом Кабінету Міністрів України передбачається, що священнослужителі, які запропоновані релігійними організаціями та успішно пройшли відбір, працевлаштовуються з укладенням відповідних трудових договорів у підрозділи Збройних Сил, Національної гвардії та Державної прикордонної служби, належать до персоналу цих військових формувань і є військовими священиками (капеланами).

Після затвердження положень про капеланську службу Міноборони, МВС та ДПрС повинні здійснити у місячний строк відбір осіб з числа священнослужителів, які запропоновані релігійними організаціями, згідно встановлених вимог. Основним завданням військових священиків-капеланів буде забезпечення душпастирської опіки військовослужбовців і резервістів Збройних Сил, Національної гвардії та Державної прикордонної служби.

Крім того, необхідно «забезпечити організацію навчання військових священиків (капеланів) основ військової справи, а також їх військово-гуманітарну та військово-психологічну підготовку».

Окрім цього, Міністерству соціальної політики доручено підготувати пропозиції щодо доповнення Класифікатора професій професією, за якою забезпечується душпастирська опіка військовослужбовців і резервістів Збройних Сил, Національної гвардії та Державної прикордонної служби.

Щороку Уряду та Міністерству культури має надаватись інформація про стан служби військового духовенства (капеланської служби) та готуватись відповідна статистична звітність [10].

Висновки дослідження й перспективи подальших розвідок у

цьому напрямі:

На сьогодні запропонований до розгляду ВР України законопроект «Про внесення змін до деяких законів України» (щодо запровадження інституту священнослужителів (капеланів) у військових, правоохоронних органах) [11].

Зміни пропонується внести до ряду нормативно-правових актів України. Аналіз законопроекту дозволяє зробити наступні висновки, а саме:

- здійснення діяльності капеланів відповідно до законодавства передбачається уповноваженими на це відповідними релігійними центрами і управліннями, зареєстрованими у встановленому законом порядку.

- пропонується, що військові священнослужителі (капелани) здійснюють душпастирську опіку військовослужбовців та резервістів на добровільних засадах. Міністерство оборони України може здійснювати оплату душпастирської опіки за рахунок коштів, включених до складу поточних видатків Міністерства. Але військові священнослужителі (капелани) у складі міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки можуть бути цивільним персоналом, який працює на основі трудового договору.

- визначається, що військові священнослужителі (капелани), незалежно від конфесійної належності, є рівними у своїх правах та зобов'язані керуватись законодавством, яке регламентує порядок здійснення душпастирської опіки військовослужбовців та резервістів

Законопроект в цілому не вирішує питання душпастирської діяльності в ЗС України. Законопроект повторює ті норми, які вже тривалий час передбаченні в чинному законодавстві України. Не є доцільним виокремлювати в законодавстві право на віросповідання окремо військовослужбовців та членів їх сімей, або військовослужбовців та працівників Державної прикордонної служби України. Доцільність розгляду даного законопроекту викликає ряд застережень. Так як ті питання які є більш важливими так і залишаються поза правовим-регулюванням. А саме, необхідно визначити правовий статус капелана та

підстави здійснення діяльності.

Додаткового обґрунтування потребують питання стосовно порядку підпорядкування військових священнослужителів військовому і релігійному керівництву, порядок призначення і відкликання військового священнослужителя, звітність, відповідальність (у тому числі і матеріальна), права і обов'язки, принципи і форми здійснення душпастирської опіки, взаємовідносини з військовим командуванням, можливість виділення помічника із військовослужбовців, порядок звернення, привітання (наприклад, чи треба віддавати військову честь, прикладатись до руки та ін.), а також порядок фінансування військових священнослужителів, який передбачає можливість оплати душпастирської опіки.

Література

1. Юрчук Є. Перспективи військового капеланства в Україні / Є. Юрчук. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2014/perspektyvy-vijskovoho-kapelanstva-v-ukrajini/>.
2. Конституція України// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
3. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_199
4. Владиченко Л. Інститут військового капеланства в Збройних силах Польщі / Л. Владиченко. – Схід. – 2013. – № 5 (125). – С. 178-182.
5. Лебедович І. Полеві духівники Української Галицької Армії. / І. Лебедович. – Вінніпег, 1963. – С. 31.
6. Про впорядкування питань задоволення релігійних потреб військовослужбовців Збройних Сил України : затверджено Директивою Міністерства оборони України № Д-25 від 21.04.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.irs.in.ua>.
7. Меморандум про співпрацю у справах душпастирської опіки військовослужбовців Збройних Сил України від 10.11.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.irs.in.ua>.
8. Про затвердження Концепції душпастирської опіки у Збройних Силах України : наказ Міністра оборони України № 220 від 22.04.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.irs.in.ua>.
9. Проект Закону України щодо запровадження інституту священнослужителів (капеланів) у військових, правоохоронних органах № 3143 від 29.08.2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.irs.in.ua>.

10. Про службу військового духовенства (капеланську службу) у Збройних Силах, Національній гвардії та Державній прикордонній службі. Розпорядження від 2 липня 2014 р. N 677-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.irs.in.ua>.

11. «Про внесення змін до деяких законів України» (щодо запровадження інституту священнослужителів (капеланів) у військових, правоохоронних органах): законопроект № 1153 від 2.12.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52590

Анотація

Кривенко Ю. В. Діяльність військових капеланів за законодавством України. – Стаття.

У статті проаналізований сучасний стан українського законодавства та перспективи його розвитку, щодо визначення діяльності військових капеланів. Проаналізовано ряд нормативно-правових актів та перспективне законодавство з даної теми. Визначені позитивні моменти організаційного досвіду діяльності військового капеланства зарубіжних країн з точки зору можливого запозичення для України.

Ключові слова: військове капеланство; душпастирство; Збройні сили; церкви; релігійні організації.

Аннотация

Кривенко Ю. В. Деятельность военных капелланов по законодательству Украины. – Статья.

В статье проведен анализ современного украинского законодательства и перспективы его развития, относительно необходимости правового урегулирования деятельности военных капелланов. Изучен ряд нормативно-правовых актов и перспективное законодательство, регулирующие данные отношения. Определены положительные моменты организационного опыта деятельности военного капелланства зарубежных стран относительно возможного заимствования для Украины.

Ключевые слова: военное капелланство; пастырство; Вооруженные силы; церковь; религиозные организации.

Summary

Kryvenko Y.V. Activities of Military Chaplains by the Ukrainian Legislation. – Article.

The article analyzes the current state of Ukrainian legislation and the prospects for its development, to determine the activities of military chaplains. A row of legal acts and

drafts concerning the issue are explored. The merits of organizational experience of foreign military chaplaincy are defined to import to Ukraine.

Keywords: military chaplaincy; pastoral care; Armed forces; churches; religious organizations.

